

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОДАТКОВИЙ КРЕДИТ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Не підлягає сумніву, що на заваді успішній реалізації вітчизняними підприємствами інноваційної діяльності та випуску інноваційної продукції стоїть низка перешкод інституційно-організаційного, правового та фінансового характеру. Одним з найдієвіших і найпоширеніших інструментів стимулювання інноваційної діяльності є інвестиційний податковий кредит (ІПК).

Інвестиційний податковий кредит представляє собою відстрочку сплати податку на прибуток, що надається суб'єкту підприємницької діяльності на визначений термін з метою збільшення його фінансових ресурсів для здійснення інноваційних програм, оновлення основних фондів з наступною компенсацією відстрочених сум до бюджету.

Поширеність цього інструменту податкової підтримки інвестиційно-інноваційної активності обумовлена його привабливістю як для держави, так і для підприємств. Для держави вигоди від надання ІПК полягають у:

1) покращенні конкурентоспроможності економіки, що досягається завдяки впровадженню енергозберігаючих та інноваційних технологій у виробничі процеси, оновленню виробничих фондів, підвищенню рівня зайнятості;

2) збільшення обсягів виробництва та реалізації продукції завдяки зростанню економічної ефективності підприємств, що відповідно збільшить базу оподаткування й надходження з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість;

3) підвищення оплати праці працівників через зростання потреби в кваліфікованих працівниках, що збільшить надходження податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску.

Запровадження інвестиційного податкового кредиту має переваги і для підприємств. По-перше, ІПК є доступним джерелом фінансових ресурсів в умовах обмеженості доступу до інших джерел (кредитів, розміщення облігацій чи додаткової емісії пайових паперів) при несприятливій кон'юктурі на фінансових ринках. По-друге, вартість податкового кредиту зазвичай є значно нижчою, ніж банківського кредиту, що пояснюється тим, що, комерційні банки, надаючи кредити, прагнуть додатково отримати прибуток та премію за ризики, тоді як держава зацікавлена в розвитку підприємництва як такого, а не отриманні прибутку. Крім того, отримання ІПК є більш простим процесом отримання коштів в порівнянні із складним та тривалим процесом позичання коштів у банківських установах чи розміщення облігацій[1].

Аналіз зарубіжного досвіду показує, що інвестиційний податковий кредит поширений у багатьох країнах світу де його застосування сприяло швидкому оновленню матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання, переозброєнню виробництва, модернізації потужностей. Наприклад, в Англії компаніям дозволяється використовувати близько 10 % податку корпорацій на інвестиції, що визначені законом. У Франції він використовується для стимулювання створення нових підприємств, у тому числі і для прискорення розвитку економічно відсталих регіонів. Широко застосовується цей інструмент в Італії для стимулювання розвитку південних регіонів. У Франції компанії по видобутку нафти і природного газу мають право на знижку на виснаження надр у розмірі 23,5 % продаж, або 50 % чистого доходу; компанії з добуток твердих мінералів – 15 %, або 50% відповідно. Знижка визначена вимогою реінвестувати отримані засоби в ті ж самі галузі протягом 2 років (нафта і газ) або 5 років (тверді мінерали). Цей досвід свідчить, що у перспективі доцільно обґрунтувати і впровадити виважені механізми використання інвестиційного податкового кредиту й в Україні [2, с.108].

У середньому за кордоном податковий кредит складає 20% від суми приросту витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (США, Японія, Канада) і є істотним джерелом їх збільшення [3, с. 168].

В Україні не передбачено застосування фіскальних інструментів для стимулювання інноваційної діяльності. Причини цього пов'язані зі значним дефіцитом державного бюджету, обмеженістю фінансових ресурсів, складністю адміністрування податкових пільг, непрозорістю контролю за їх використанням. Водночас, назріває необхідність приділяти більше уваги питанню стимулювання інноваційної діяльності та запровадження відповідних фіскальних інструментів.

Враховуючи досвід розвинених країн, з метою підвищення ефективності функціонування податкових пільг, необхідно забезпечити виконання наступних умов:

1. Впровадити чіткі критерії надання ІПК: вони мають стосуватися виключно тих суб'єктів підприємницької діяльності, які провадять прозору господарську і фінансову діяльність і дійсно мають наміри розвивати виробництво.

2. Сформулювати систему оцінки ефективності використання податкових пільг, що має включати показники економічної ефективності (обсяги зростання виробництва інноваційної продукції, зменшення енергоємності виробництва тощо), соціальної ефективності (збільшення робочих місць, підвищення рівня оплати праці), фіскальної ефективності (різниця між втратами бюджету через надання податкових пільг та приросту податкових надходжень завдяки інноваційній діяльності).

3. Впровадити обмеження щодо гранично можливого обсягу застосування податкового кредиту. Розмір ставки ІПК не повинен перевищувати 50 % розміру нарахованого податку на прибуток. Такий баланс є оптимальним з точки зору збереження стимулюючого ефекту та захисту від значних втрат бюджету.

4. Запровадити стимули для створення висококваліфікованих робочих місць. Найефективнішим способом досягти цього є часткова компенсація соціальних страхових внесків роботодавців у разі збільшення кількості працівників, зайнятих в НДДКР, в порівнянні з попереднім періодом.

Отже, застосування інвестиційного податкового кредиту дасть можливість збільшити обсяги інвестиційних ресурсів на підприємствах, а також сприятиме зростанню конкурентоспроможності економіки завдяки оновленню основних фондів суб'єктів господарювання, модернізації виробництва, застосуванню енергозберігаючих та інноваційних технологій. Мета надання такого виду податкових пільг повинна полягати у кардинальному оновленні технічної та технологічної бази виробництва, розширенні випуску інноваційної продукції, збільшенні кількості висококваліфікованих робочих місць, що в кінцевому наслідку забезпечить інноваційно-інвестиційний розвиток країни.

Література:

1. Молдован О.О., Медведкова Н.С. Щодо доцільності запровадження податкових механізмів стимулювання інноваційно-інвестиційного розвитку в Україні. - Аналітична записка. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1315/>
2. Коваленко Н. В. Інвестиційний податковий кредит як інструмент фінансування діяльності промислових підприємств / Н. В. Коваленко // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2011. – №3(54). – С. 106-111.
3. Старицька О.П. Ефективність використання фіскальних інструментів стимулювання інноваційної діяльності /О.П. Старицька // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 2. – С. 166–170. – С. 168.